

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З БАНКІВСЬКИМИ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ

Розглянуто особливості організації та здійснення розрахунків банківськими платіжними картками, окреслено їх основні види, а також розроблено методичний підхід до бухгалтерського обліку операцій з корпоративними картками підприємства

Постановка проблеми. Однією з основних складових сучасної економіки є розвиток системи електронних платежів. Сьогодні суб'єкти господарювання мають можливість здійснювати оплату своїх витрат (зобов'язань) за допомогою банківських платіжних карток. Використання банківських карток дозволяє їх власникам, в особі фізичних осіб-працівників, уповноважених суб'єктом господарювання, здійснювати операції з грошовими коштами, що знаходяться в емітента картки, відповідно до договору (між банком та підприємством) та згідно чинного законодавства. Застосування таких карток – це зручний і вигідний спосіб здійснення безготівкових розрахунків як для банківських установ, так і для суб'єктів господарювання, які зацікавлені у високій ефективності своєї діяльності, розвитку підприємства, оптимізації грошових потоків, конкурентоспроможності, платоспроможності та стійкому фінансовому стані.

Одним з найважливіших шляхів підвищення ефективності розрахункової дисципліни на підприємстві, оптимізації безготівкових розрахунків за участі банківських карток є удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку банківських платіжних карток.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями організаційних та методичних аспектів функціонування платіжних систем, впровадження нових платіжних інструментів, таких як банківські картки, перекладав їх запровадження у банківську практику в Україні займалися такі вчені як В. Батрименко, О. Береславська, В. Вергуна, М. Дудченко, В. Левківський, Д. Лук'яненко, В. Мазуренко, Ю. Макогон, В. Новицький, М. Олексієнко, О. Плотников, О. Рогач, М. Савлук, А. Савченко, Якубовський та ін. Дослідження в сфері бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків проводились такими вітчизняними науковцями серед яких: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, А.В. Грілицька, Н.В. Дубенко, Г.Г. Кірейцев, А.М. Кузьмінський, Н.І. Ладутько, О.М. Петрук та інші. Однак, слід зазначити, що проблемні питання організаційно-методичного напрямку щодо бухгалтерського обліку розрахунків з використанням банківських платіжних карток не знайшли належного вирішення та потребують подальших дослідження для можливості удосконалення їх обліку.

Викладення основного матеріалу. Розрахунки з використанням банківських карт не є новою формою договірних відносин між банком і клієнтом, їх регулювання здійснюється в залежності від характеру договорів, вже передбачених чинним цивільним законодавством (договір банківського рахунку, кредитний договір), і суб'єктивного складу правовідносин.

Використання банківських платіжних карток представлено на підприємстві у формі корпоративних карток, під якими розуміють дебетову або кредитну картку, при використанні яких операції по картрахунку підприємства проводяться на підставі укладеного між банком-емітентом і юридичною особою договору обслуговування картрахунку.

Для юридичних осіб виділяють такий вид карток як розрахункові. Тобто це картки призначені для здійснення операцій в межах встановленої банком-емітентом суми грошових коштів, оплати за якими здійснюються за рахунок коштів підприємства, що знаходяться на його банківському рахунку, або кредиту (овердрафту), що надається банком відповідно до договору банківського рахунку при недостатності або відсутності на рахунку підприємства грошових коштів.

Дебетові картки (англ. debt cards) є одним із видів "пластикових грошей", за якими можна здійснити платежі

на суму, яка дорівнює сумі коштів, що є в наявності на поточному рахунку підприємства в банку. Дебетові картки не виконують функцію створення додаткової купівельної можливості для власника картки, тобто суб'єкта господарювання.

Кредитна карта призначена для здійснення операцій, розрахунки за якими проводяться виключно за рахунок грошових коштів, наданих банківською установою клієнту, в межах встановленого ліміту у відповідності до умов кредитного договору. Банк розраховує ліміт кредитних коштів за корпоративною карткою, виходячи із платоспроможності клієнта.

Власником корпоративних карток є підприємство (юридична особа), а утримувачами (держателями) таких карток – фізичні особи – співробітники даного підприємства (за умови наявності між працівником та підприємством укладеного трудового договору, договору про повну матеріальну відповідальність, тобто між кожним утримувачем картки та власником картрахунку). Працівник отримує корпоративну картку у користування на підставі довіреності. Банк відкриває єдиний картрахунок для підприємства з оформленням необхідної кількості пластикових карток, відповідно до кількості визначених керівництвом підприємства працівників, які зможуть її утримувати та використовувати для господарських цілей. Слід зауважити, що грошові кошти, які перебувають на картрахунку суб'єкта господарювання є цільовими.

Отже, розвиток даної форми безготівкових розрахунків зумовлює необхідність вивчення питання облікового відображення відповідних операцій. Звертаючись до чинного законодавства України в частині методики бухгалтерського обліку розрахунків корпоративними банківськими картками, було встановлено, що на сьогодні відсутні офіційні методичні рекомендації щодо обліку таких розрахунків. В Плані рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції по його застосуванню немає жодних згадувань про відповідний об'єкт обліку. Тому виникає потреба дослідження досвіду інших країн в частині методики обліку банківських карток та аналізу їх нормативно-правової бази.

Відповідно до Типового плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції щодо застосування Типового плану рахунків бухгалтерського обліку, Республіки Білорусь [1], які діяли до липня 2011 року, для узагальнення інформації про використанні організацією корпоративних банківських карток для здійснення розрахунків за товари і послуги виділяли рахунок 55 "Спеціальні рахунки в банках", та зокрема субрахунок 7 "Банківські картки". Аналітичний облік за даним субрахунком можна було вести в розрізі держателів карток, відповідно до їх кількості за окремим картрахунком або ж за окремими картками відповідного карткового рахунку (у разі емісії лише однієї картки).

У липні 2011 року в Республіці Білорусь були здійсненні зміни певних положень Типового плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції по його застосуванню [2], відповідно до яких до 55 рахунку відкриваються лише наступні субрахунки: 1. Депозитні рахунки; 2. Рахунки в дорогіцінних металах; 3. Спеціальні рахунки грошових коштів цільового призначення. Як бачимо, укрупнення субрахунків призвело до неможливості окремо вести облік за розрахунками банківськими картками, що унеможливило отримання детальної інформації про стан та рух коштів по карткових рахунках, цільовим використанням коштів за відповідною карткою тощо. Таким чином, для обліку розрахунків за корпоративними картками в Республіці Білорусь на даний

момент передбачено субрахунок 553 "Спеціальні рахунки грошових коштів цільового призначення", однак конкретика щодо методики облікового відображення таких розрахунків відсутня.

В Російській Федерації для обліку грошових коштів на рахунках в банку в Інструкції по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності організацій [3] аналогічно до Республіки Білорусь передбачено рахунок 55 "Спеціальні рахунки в банках". При цьому субрахунками до даного рахунку є: 1. Акредитиви; 2. Чекові книжки; 3. Депозитні рахунки. Як видно, в частині обліку карткових рахунків та розрахунків за банківськими платіжними картками в Російській Федерації існує та ж сама невирішена проблема, що і в Республіці Білорусь.

Іваннікова Л.І. [4] зазначає, що банківські карткові рахунки підприємства повинні відноситись до спеціальних рахунків в банках і враховуватись на окремому субрахунку рахунку 55 "Спеціальні рахунки в банках". При цьому автор не зазначає, як саме має називатись рахунок, і яким чином здійснювати облікове відображення розрахунків за корпоративними картками підприємства.

Що стосується вітчизняної ситуації з приводу даного питання, то в Україні також дана проблема залишається невирішеною. Зокрема згідно Наказу Мінфіну України від 09.12.2011 р. №1591 "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку" [5] внесено зміни до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Ці зміни, як і Республіці Білорусь, призвели до, знову ж таки, укрупнення об'єктів бухгалтерського обліку на окремому рахунку. На даний момент в Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено лише два рахунки для обліку не готівкових коштів: 31 "Рахунки в банках", 33 "Інші кошти".

На рахунку 33 "Інші кошти" узагальнюється інформація про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства. Відповідно до окреслених об'єктів, які можуть обліковуватись на даному рахунку, можна зробити висновок, що корпоративні картки не можна за сутністю віднести ні до грошових документів, ні до коштів у дорозі. А самі розрахунки з використанням платіжних карток є формою безготівкових розрахунків та підлягають обліку як грошові кошти на рахунках в банку.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [6] до рахунку 31, на якому рекомендовано обліковувати наявність та рух грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банку, передбачено наступні субрахунки: 311 "Поточні рахунки в національній валюті", 312 "Поточні рахунки в іноземній валюті", 313 "Інші рахунки в банку в національній валюті" та 314 "Інші рахунки в банку в іноземній валюті". Як бачимо, окремого рахунку для обліку грошових коштів по картковому рахунку з корпоративними картками не виділено. Тому для удосконалення методики облікового відображення розрахунків з банківськими платіжними картками вважаємо за доцільне ввести субрахунок до рахунку 31: 315 «Грошові кошти на карткових рахунках». Аналітичний облік за даним субрахунком доречно вести за: видами валюти, в якій знаходяться кошти на окремому картрахунку; номером кожної корпоративної банківської картки в межах окремого картрахунку; установами банків; матеріально відповідальними особами. Наприклад, аналітичний облік можна організувати наступним чином:

315 "Грошові кошти на карткових рахунках":
315.1 "Картрахунок в Райффайзен Банк Аваль"

315.1.1 "Корпоративна картка 26003356789004"

315.1.2 "Корпоративна картка 26008068877127"

315.1.1.1 "Корпоративна картка 26003356789004 видана МВО". Кошти, списані з картрахунку, вважаються виданими підзвіт матеріально відповідальній особі. Видача держателям банківських платіжних карток слід проводити на підставі розписки в отриманні або фіксації підписів МВО в спеціальному журналі.

Також для забезпечення достовірного обліку руху отриманих корпоративних карток доречним є їх відображення на позабалансових рахунках як об'єктів суворого обліку.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Таким чином, в ході дослідження було виявлено проблему облікового відображення розрахунків банківськими платіжними картками (корпоративні картки підприємства). Встановлено, що в Російській Федерації та Республіці Білорусь існує та ж сама проблема, що і в Україні. В результаті дослідження було окреслено власне бачення авторського методичного підходу до бухгалтерського обліку відповідних розрахунків. Це, в свою чергу, дозволить підвищити аналітичність облікової інформації про рух та наявність грошових коштів суб'єкта господарювання, задовольнити управлінські потреби керівництва.

Список використаної літератури:

1. Постановление Минфина РБ "Об утверждении типового плана счетов бухгалтерского учета и инструкции по применению типового плана счетов бухгалтерского учета" от 30.05.2003 г. № 89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://busel.org/texts/cat9uo/id5vwweeh.htm>.
2. Постановление Минфина РБ "Об установлении типового плана счетов бухгалтерского учета, утверждении Инструкции о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета и признании утратившими силу некоторых постановлений Министерства финансов Республики Беларусь и их отдельных структурных элементов" от 29 июня 2011 г. № 50. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.by/rmenu/business-accounting/buhuchet/plans>.
3. Приказ Минфина РФ от 31.10.2000 г. № 94н (ред. от 08.11.2010 г.) "Об утверждении плана счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности организации и инструкции по его применению" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakonprost.ru/content/base/part/502480>.
4. *Іваннікова Л.І.* Методология бухгалтерского и налогового учета операций с использованием платежных банковских карт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kraspubl.ru/content/view/325/37>.
5. Наказ Мінфіну України "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку" від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

ГОНЧАРУК Михайло Олександрович – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету, завідувач кафедри економіки і підприємництва, декан економічного факультету Приватного ВНЗ Інститут конструювання одягу та підприємництва (м. Вінниця).

Наукові інтереси:

- проблеми здійснення та нормативного регулювання безготівкових розрахунків;
- питання організації та методика бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків.

Стаття до редакції надійшла: 07.03.12 р.